

Оксана Данилович
(Чернівці)

ОСОБЛИВОСТІ СПОЛУЧУВАНOSTI ЛСГ ПРИКМЕТНИКІВ ІЗ ЛСГ ІМЕННИКІВ У ХУДОЖНЬОМУ СТИЛІ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Аналізується сполучуваність лексико-семантичних груп прикметників із лексико-семантичними групами іменників в англійській та американській художній літературі. Досліджується частота вживання, обсяг підкласів та широта сполучуваності.

Ключові слова: лексико-семантична група, частота вживання, обсяг підкласу, широта сполучуваності.

Анализируется сочетаемость лексико-семантических групп прилагательных с лексико-семантическими группами существительных в английской и американской художественной литературе. Исследуется частота употребления, объем подклассов и широта сочетаемости.

Ключевые слова: лексико-семантическая группа, частота употребления, объем подкласса, широта сочетаемости.

Combinability of lexical-semantic groups of adjectives with lexical-semantic groups of nouns in English and American fiction is studied. Usage frequency, subclass volume, width of combinability are investigated.

Key words: lexical-semantic group, usage frequency, subclass volume, width of combinability.

Проблема сполучуваності давно в центрі уваги як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. Сполучуваність слів є перш за все мовною категорією. Тому вона зазвичай пов'язується з поняттям семантичної сумісності, яка була введена в лінгвістичну літературу Л.В. Щербою і пізніше розроблена В.В. Виноградовим. У подальшому вона отримала різні термінологічні позначення: смислової сумісності (В.Г. Вілюман), семантичної конгруентності (Ш. Баллі, Е. Лейзі), семантичного узгодження (Е.І. Шендельс, Л. та А. Вундхаймери, А. Греймас), семантичної вибіркової (Б.А. Абрамов). Е.М. Меднікова називає це явище семантичною сумісністю, яку розглядає як лінгвістичне співвідношення між семантично взаємопов'язаними словами, при якому створюється смислова єдність вислову. При цьому семантична

сумісність забезпечує правильне розуміння вислову навіть при порушенні його граматичної правильності [5, с. 34].

Поглиблене вивчення закономірностей, які зумовлюють взаємодію лексичних (лексико-семантичних) одиниць на синтагматичній осі та їх об'єднання у словесні комплекси, здійснювалося у 70-х роках головно у руслі спроб створити єдину семантичну модель опису сполучуваності слів та лексико-семантичних варіантів (ЛСВ), напр., у працях Б. Поттє, А. Греймаса, В.Г. Гака, М.М. Копиленко. Зростаючу роль відігравав при цьому семантичний компонентний аналіз, який спирається, зокрема, на логічне перерахування предикатів. Наприклад, валентно-дистрибутивна модель, детально розроблена і в теоретичному, і в практичному плані М.Д. Степановою, В. Бондзіо, Г. Хельбігом та іншими, і поступово ускладнена шляхом включення в неї логічного та семантичного рівней аналізу [10], [7], а також компонентного аналізу носія валентності дієслова та його оточення [11]. Проблемою сполучуваності займалися такі вчені, як Д.Н. Шмельов, Ю.Д. Апресян, А.К. Жолковський, І.А. Мельчук, Н.З. Котелова В.Л. Дашевська, В.В. Морковкін, Н.Н. Амосова, А.А. Уфимцева. Вивчення сполучуваності лексико-семантичних груп здійснене Т.В. Венкель, Г.В. Гіковою, О. Солонар, Ж.Б. Черською та іншими. Проте недослідженим залишається сполучуваність ЛСГ прикметників із ЛСГ іменників у художньому стилі англійської мови, що й зумовлює актуальність нашого дослідження.

Ми відрізняємо сумісну зустріваність від сполучуваності слів. Лексична сполучуваність, на відміну від сумісної зустріваності, передбачає не тільки більш тісний зв'язок між словами, а й наявність між ними відношень [9].

Як слушно зауважує Н.З. Котелова, заборони на сполучуваність нерідко йдуть не від мови, а спричинені позамовною дійсністю. Сполучуваність слова – це сукупність його синтагматичних потенцій, приналежність яких слову характеризує його як певна властивість, інакше кажучи – це набір та умови реалізації поширювачів слова, парадигматика його синтагматичних властивостей, зміна його зв'язків [2, с. 81]. Як відомо, у лінгвістиці визначають три типи сполучуваності [3, с. 37]:

- а) лексичну сполучуваність (на рівні окремого слова);
- б) семантичну сполучуваність (на рівні підкласу слів);
- в) синтаксичну сполучуваність (на рівні класу слів).

Зупинимось детальніше на семантичній сполучуваності, де дослідження проводиться на рівні підкласу слів.

Метою цієї наукової розвідки є дослідження семантичної сполучуваності, об'єктом – 22 лексико-семантичні групи (ЛСГ) прикметників і 22 ЛСГ іменників в англійській та американській художній літературі. Принципи виділення ЛСГ прикметників та ЛСГ іменників наведені у статті [1, с. 99-102]. Матеріалом дослідження слугують художні оповідання сучасного періоду з 1980 по 2005 рр. У результаті суцільної вибірки з англійських та американських художніх текстів були отримані 10134 синтагми, що включають словосполучення прикметників з іменниками в атрибутивній та предикативній функціях. Завдання нашої роботи – вивчити частоту вживання ЛСГ прикметників із ЛСГ іменників, обсяг та широту сполучуваності в художньому стилі.

Розглянемо частоту вживання та обсяг ЛСГ прикметників.

ЛСГ прикметників „Порівняння об'єктів з ознаками інших предметів” має найвищий показник частоти вживання 1851 і займає 1-ше місце серед інших підкласів прикметників. Це зумовлено тим, що порівняння завжди присутнє в художньому стилі. При описі об'єкта, крім надання йому загальних рис, обов'язково приписується певна ознака, специфічна риса, яка виділяє його, робить унікальним. Завдяки порівнянню об'єкт виходить за рамки звичайності, банальності чи, навпаки, вписується в них. Межа між рамкою своєрідності є нормою, яка приймається суспільством. Норма знаходиться в основі будь-якого порівняння. При порівнянні об'єктів і автор, і читач звертаються до цієї норми. Вона є ніби відправною точкою, яка виділяє в об'єкті специфічні риси чи, навпаки, робить його непримітним, простим, невизначеним серед різноманіття інших об'єктів. Видається не випадковим, що ця ЛСГ прикметників найчисленніша, оскільки художній стиль характеризується яскравістю образів, приписуванням їм унікальності, неповторності, що робить їх цікавими і привертає увагу читача.

Окрім частоти вживання, ця ЛСГ займає також 1-ше місце за обсягом, який представлений 437 прикметниками, що передають найрізноманітніші відтінки ознак. Не дивує також величезна кількість прикметників, які входять до даної ЛСГ, що зумовлюється художнім стилем, однією з функцій якою є надання образам і героям колоритності, забарвленості.

Найчастотнішими в даній ЛСГ виявились прикметники *different* (82), *real* (74), *strange* (60), *perfect* (46), *beautiful* (40), *brilliant* (26), *true* (24). Середню частоту зафіксовано у прикметників: *loveliest* (28), *terrible* (28), *excellent* (22), *awful* (20), *strong* (20), *considerable* (18), *familiar* (16), *particular* (16), *rare* (12), *false* (12), *miserable* (12), *normal* (12), *difficult* (12), *special* (12), *similar* (10), *natural* (10), *usual* (10), *simple* (10), *powerful* (10), *extraordinary* (10), *clear* (8) та інші. Низький показник частоти вживання спостерігається для таких прикметників: *horrible* (6), *sufficient* (6), *significant* (5), *natural* (4), *apparent* (4), *particular* (4), *remarkable* (4), *ordinary* (4), *unique* (4), *sacred* (3), та інші. Поодинокі вживання характерні для прикметників: *weird*, *vivid*, *original*, *evident*, *divine*, *peculiar*, *unusual*, *flawless*, *neutral* тощо.

Однією з найчисленніших ЛСГ прикметників виявилась ЛСГ „Вік, час” зі 1 178 словосполучень прикметників з іменниками, яка займає 2-ге місце за частотою вживання. Характеристика об’єкта за віком, часом є однією з основних ознак, завдяки яким об’єкт зримише постає перед очима читачеві. Ця ознака визначально впливає на інші риси об’єкта як наслідок віку, наприклад, зовнішність, ставлення до оточуючого світу, людей, життєва мудрість тощо. Дана ознака суттєва в художньому стилі, оскільки надає повноту образу, яскравість, уточнення. Тобто вона слугує як зовнішньою, так і внутрішньою характеристикою. Тому виявляється обов’язковою при введенні персонажа. Не менш важлива вона і для опису подій, явищ, для їх конкретизації в часовому просторі, у логічному, послідовному розставленні для правильного розуміння тексту й отримання чіткої картини. Тому цілком логічно, що ця ЛСГ є однією з найчастотніших. Вона представлена 55 прикметниками. Високу частоту вживання можна відмітити для прикметників: *last* (114), *old* (376), *new* (191), *young* (232). Середня частота вживання була зафіксована для *recent* (27), *next* (24), *early* (20), *ancient* (25), *modern* (32), *late* (21), *past* (9). Низька частота відмічається для *initial* (7), *current* (7), *final* (5), *modern-day* (4), *former* (5). Поодинокі вживання спостерігаються у прикметників *prior*, *adolescent*, *teenage*.

У ЛСГ прикметників „Форма, обсяг, величина” було зафіксовано 1167 біномів, вона посідає 3-тє місце за частотою вживання. Звідси впливає, що ця ознака є однією з основних при описі об’єкта у художньому стилі. Для того, щоб читач правильно уявив об’єкт, потрібна його характеристика за формою, обсягом

чи величиною. Інакше його уявлення буде спотвореним, збіднілим чи виникне хибний образ, що може призвести до неправильного сприйняття чи навіть плутанини. Саме це суперечить одній із функцій художнього стилю – надати повний, колоритний образ для чіткого уявлення. Тому об’єкту надається одна з перших ознак – за формою, величиною для його виділення серед численних інших об’єктів. Окрім фізичних параметрів щодо форми та величини, іншими словами, вигляду об’єкта у тривимірному просторі, можна надати ще й додаткові характеристики, а саме: великий, отже, могутній, сильний, чи важкий, важкодоступний залежно від об’єкта, який описується. Тобто разом із зовнішнім описом міститься й підказка щодо внутрішнього змісту. Введення характеристики за формою та величиною може одразу викликати у читача відчуття легкодоступності чи важкодоступності досягнення, простоти виконання дії чи неймовірних зусиль для подолання труднощів тощо. Тому характеристика об’єкта за ознакою форми, величини виявляється обов’язковою не тільки для правильного зовнішнього сприйняття, але й для розуміння пов’язаних із цим наслідків.

Обсяг даного підкласу складають 68 прикметників. Найчастотнішими виявилися прикметники: *big* (102), *great* (96), *little* (246), *small* (184), *large* (92). Середню частоту мають прикметники: *huge* (21), *entire* (32), *wide* (21), *tall* (28), *vast* (21), *narrow* (21) та інші. Низька частота вживання була зафіксована у прикметників: *massive* (14), *enormous* (12), *high* (12), *tremendous* (5), *broad* (10), *short* (12) та інші. Поодинокі вживання виявлено для *circular*, *pyramidal*, *Herculean* та ін.

ЛСГ прикметників „Природний та фізичний стан” займає 4-те місце за частотою вживання з 961 словосполученням. Це свідчить про те, що в художньому стилі велика увага приділяється опису даної ознаки. Вона характеризує стан як результат попередніх дій чи природну властивість і пояснює подальше розгортання подій. Дана ЛСГ має обсяг 280 прикметників. Висока частота вживання зафіксована для *dead* (56), *alive* (38), *tired* (36); середньочастотними виявилися: *hungry* (20), *sleepy* (12), *exhausted* (12). Спостерігається велика кількість низькочастотних прикметників та поодинокі вживання слів: *sleepless* (4), *unconscious* (4), *injured* (4), *starved* (2), *healthy* (1), *rusty* (1), *dumb* (1) та інші.

ЛСГ прикметників „Емоційний стан та почуття” з частотою вживання 809 біномів займає 5-те місце. Передача емоцій та почуттів є невід’ємною частиною дискурсу, адже в художньому стилі

об'єктом опису є людина, її внутрішній світ, почуття, ставлення, переживання. Автор розвиває образи, які передають свій емоційний стан, почуття як наслідок певних дій. Нерідко автор вибирає пристрасний сюжет, змальовує шалене кохання, сімейні відносини і проблеми, пов'язані з ними. Якщо не описувати емоційний стан та почуття, природний та фізичний стани людини, людина перетворилась би на робота, який живе та діє за схемою, шаблоном. Передача емоційного стану та яскравий опис допомагає читачеві краще зрозуміти персонажа і разом із ним пережити змальовані обставини, проблеми, можливо, знайти вихід і для своєї ситуації в житті.

Об'єм ЛСГ прикметників „Емоційний стан та почуття” представлений 166 прикметниками з різною гамою емоційних станів і почуттів. Найчастотнішими прикметниками є: *happy* (82), *anxious* (25), *worried* (22), *glad* (22), *nervous* (18), *desperate* (18), *proud* (20). Середня частота встановлена для прикметників *irritating* (16), *embarrassed* (16), *puzzled* (8), *crazy* (16), *astonished* (10), *calm* (10), *unhappy* (10) та інші. Поодинокі вживання зафіксовані для таких прикметників: *frightened*, *heroic*, *patriotic*, *alarmed*, *jealous*, *troubled*.

ЛСГ прикметників „Колір та яскравість” представлена 724 біномами і займає 6-те місце за частотою вживання. Цей підклас виявився досить чисельним, що зумовлюється, на нашу думку, специфікою художнього стилю. Надання кольору та яскравості притаманно художньому стилю, на відміну від публіцистичного та наукового. Акцент робиться на кольорі, щоб виділити об'єкт, зробити його яскравим, неповторним. Адже відомо, що колір має ще властивість викликати певні асоціації. Колір може позначати почуття, стан, прихильність, настрої, тобто йому притаманний певний внутрішній зміст. Якби не було кольорів, все б було одноманітним, неясним, буденним, сірим. Можна сказати, колір урізноманітнює, збагачує зовнішній світ, робить його веселим, приємним та неоднорідним, що і є однією з функцій художнього стилю щодо створення реальної природної картини, образу, надання їм рис привабливості та специфічності.

Обсяг даної ЛСГ складають 53 прикметники. Високочастотними виявилися прикметники: *black* (104), *white* (113), *dark* (88), *red* (84), *blue* (69), *green* (57), *grey* (37), *brown* (32), *yellow* (30). Середня частота зафіксована для прикметників: *pale* (22), *golden* (21), *pink* (19), *bright* (16), *purple* (13), *orange* (9), *silver* (7) та інші. Поодинокі вживання було виявлено для *light*, *ruby*, *lilac*, *lavender*, *gray-green* та інші.

ЛСГ прикметників „Вартість, значення, якість, функція” займає 7-ме місце за частотою вживання (554). Це свідчить про те, що надання оцінки не є провідною характеристикою об’єкта. Оцінка обов’язково присутня – пряма чи прихована. Прихована оцінка передається самим контекстом, через стосунки між героями, діями, тобто вона стає зрозумілою і без її експліцитного введення автором. Читач, аналізуючи події, має право дати власну оцінку тим чи іншим діям чи отримати вже сформовану оцінку, що може бути виховною для нього, перевтілитися в частину його життєвого досвіду. Відсутність експліцитної оцінки змушує читача думати, аналізувати, порівнювати. Відбувається внутрішня робота, яка здатна вплинути, змінити людину, її погляди, ставлення. Так ми можемо пояснити той факт, що цей підклас не входить у групу найчастотніших.

До даної ЛСГ входять 77 прикметників із різноманітною гамою оцінювання, починаючи з поганої, несуттєвої, елементарної до хорошої, величної, важливої, необхідної. Найчастотнішими прикметниками виявилися *good* (225), *great* (71), *bad* (58), *main* (20), *chief* (22). Середню частоту мають *crucial* (8), *important* (8), *deep* (18). Поодиноким вживанням зафіксовано для прикметників: *significant* (1), *meaningless* (1), *elementary* (1), *powerful* (1), *necessary* (1), *expensive* (1), *basic* (1).

ЛСГ прикметників „Поведінка та дії по відношенню до об’єкта” займає 8-ме місце за частотою вживання з 540 словосполученнями. Такий високий показник не випадковий, особливо, якщо мова йде про художній стиль, в якому центром уваги є людина. Обов’язково описується її поведінка, її ставлення до інших героїв та до себе самої, реакція на події, рішення. Опис поведінки необхідний, адже він показує, як людина сприймає оточуючий світ, як вона розв’язує проблеми, опановує свої переживання, показуючи емоційний стан і вміння володіти собою, ситуацією, а також вихованість людини.

Об’єм ЛСГ складають 163 прикметники. Найчастотнішими прикметниками виявились: *serious* (18), *grateful* (16), *polite* (12), *friendly* (10). Середню частоту вживання мають *furious* (8), *reluctant* (8), *honest* (6), *suspicious* (4). Зафіксовано велику кількість прикметників із низькою частотою вживання та поодиноким вживанням: *contemptuous* (4), *scornful* (4), *selfish* (4), *thankful* (4), *patient* (3), *aggressive* (1), *avenging* (1), *attentive* (1), *curious* (1), *cruel* (1) та інші.

ЛСГ „Зовнішність людини” займає 9-те місце з частотою вживання 483. Цілком закономірним є представлення цієї ЛСГ такими

показниками, що зумовлюється, перш за все, функціональним стилем. Опис зовнішності чи не найважливіший при представленні людини. Він допомагає яскравіше, чіткіше уявити персонаж, вирізнити його з-поміж інших. Опис зовнішності не тільки містить повідомлення про фізичний вигляд людини, але й надає додаткову інформацію про неї: вік, заняття, інтереси, деякі риси характеру тощо.

Дана ЛСГ має об'єм 126 прикметників. Цей підклас також характеризується відсутністю високої частоти вживання прикметників. Він представлений прикметниками із середньою частотою вживання: *tall* (20), *small* (18); низькочастотними прикметниками: *thin* (12), *thick* (10), *slim* (10), *bald* (6), *fragile* (6), *muscular* (4) та великою кількістю одиниць поодинокого вживання: *skinny*, *plump*, *fat*, *lopsided*, *snub*, *bulging*, *wrinkled* та інші.

ЛСГ прикметників „За сферою діяльності” займає 10-те місце за частотою вживання з 318 біномами. Невисокий показник частоти вживання зумовлюється стильовим фактором. У художньо-му стилі нема необхідності описувати об'єкт за сферою його діяльності, оскільки як тематика твору, так і конкретна ситуація вже вводять читача в певну галузь, сферу життя, яка не так часто змінюється. Тому нема потреби повторювати її.

Досить чисельна ця ЛСГ прикметників за кількістю прикметників, які складають її об'єм. Порівняно з об'ємами інших підкласів прикметників, ЛСГ „За сферою діяльності” займає 6-те місце, на що впливає, на нашу думку, також стильовий фактор. Це припущення буде підтверджене чи спростоване при порівнянні різних стилів. Об'єм підкласу представлений 107 прикметниками з різних галузей соціального та суспільного життя. Варто відмітити, що об'єм даної ЛСГ досить різноманітний. Він охоплює не тільки прикметники з повсякденного життя, але й термінологію з галузей медицини, фінансів, політичного життя, фізики, археології тощо. Поодиноким вживанням спостерігається у прикметників: *theological* (1), *archaeological* (1), *economic* (1), *commercial* (1), *electric* (1), *educational* (1). Слід зазначити, що цей підклас не характеризується високочастотними прикметниками. До середньочастотних прикметників цієї ЛСГ належать: *medical* (10), *financial* (18), *industrial* (10), *human* (10), *family* (12), *military* (14).

ЛСГ прикметників „Риси характеру, звички та інші властивості людини” з частотою вживання 291 займають 11-те місце відповідно. Те, що риси характеру та звички супроводжують опис людини, не

викликає сумніву. Частота вживання порівняно з публіцистичним та науковим стилями досить висока, що зумовлюється художнім стилем. Але така частота не є високою серед ЛСГ прикметників у художньому стилі. По-перше, риси характеру та звички приписуються об'єктові при його введенні автором у сюжет. По-друге, вказавши на риси характеру та звички, автор не буде їх повторювати знов і знов. Але на їх основі буде описуватись поведінка та відношення об'єкта, його емоційний стан. Тобто, риси характеру та звички даються об'єктові тільки при ознайомленні читача з ним, на їх основі базується як подальший внутрішній розвиток особистості, так і відношення з оточуючим світом.

До складу даної ЛСГ прикметників входять 117 прикметників. Загалом можна відмітити низькочастотність прикметників *decent* (14), *responsible* (10), *brave* (10), *honest* (6), *shy* (6), *greedy* (4), *dedicated* (4) і поодинокі вживання прикметників *obedient* (1), *oblivious* (1), *organised* (1), *hard-working* (1), *crafty* (1) та інших. Не спостерігаються високочастотні прикметники.

ЛСГ прикметників „Національна приналежність” займає середню позицію (12-те місце) за кількістю вживання серед інших підкласів прикметників із частотою вживання 240. Невисокий показник свідчить про другорядність ознаки за національністю. Національність не є першочерговою, основною рисою для розрізнення об'єктів. Звідси не виявляється властивість поєднувати фактор національності з певною подією, окремою особою чи результатом діяльності, тобто нема потреби порівнювати об'єкти за національністю у художньому стилі. Сюжет твору надає інформацію, в якій країні відбуваються події. Необхідність у даній ознаці виникає у разі потреби протиставлення одного об'єкта з іншими, чим і зумовлюється невисока частота вживання ЛСГ „Національна приналежність”.

Обсяг підкласу становить 26 прикметників. Найчисельнішими з них виявились: *English* (54), *American* (40), *Japanese* (40), *British* (28). Середню частоту вживання мають: *Indian* (9), *French* (9), *Egyptian* (9), *German* (11). Низька частота зафіксована для *Chinese* (3), *Roman* (3), *Dutch* (5), *Italian* (7) та інші. Поодинокі вживання спостерігаємо у *Brazilian*, *Bolivian*, *Persian*, *Greek*, *Uzbek* та інших.

ЛСГ прикметників „За складом та матеріалом об'єкта” приділяється у художньому стилі досить висока увага, на що вказує частота вживання 193. Характеризується об'єкт не тільки за його формою, величиною, обов'язкова вказівка на матеріал виготовлення,

що також привносить додатковий зміст. Матеріали за своєю цінністю різні, дешеві чи дорогі, які можуть показати і статус власника, його доходи, смак, пріоритети тощо.

Найбільш уживаними виявились *wooden* (36), *silver* (24), *golden* (18). Середню частоту вживання мають *plastic* (16), *leather* (14), *silk* (12) *stone* (8), *marble* (6) та ін. Поодинокі вживання зафіксовано для *crystal*, *jade*, *aluminium*, *diamond*, *cotton*.

ЛСГ „Просторова оцінка щодо протяжності, відстані, тривалості” (182 бінома) та ЛСГ „Інтенсивність, міра” (170 біномів) знаходиться за частотою вживання посередині інших ЛСГ. У художньому стилі такі ознаки не є основними, хоча суттєвими, щоб показати особливості тривання та характер, амплітуду дії, явища тощо. ЛСГ „Просторова оцінка щодо протяжності, відстані, тривалості” представлена 29 прикметниками. Найчастотнішими з них виявились *long* (122), *short* (26). Середня частота була зафіксована для *endless* (18), *near* (12), *short* (10), *distant* (10) та інші. Поодинокі вживання відмічено для *remote*, *brief*, *internal*, *never-ending*. До ЛСГ „Інтенсивність, міра” входять 50 прикметників. Цей підклас характеризується середньочастотними та низькочастотними прикметниками: *immediate* (16), *sudden* (14), *constant* (8), *temporary* (8), *urgent* (4), *annual* (4), *frequent* (4), *daily* (3), *regular* (2) та поодиноким вживанням – *rare*, *occasional*, *double*, *perpetual*.

Решта ЛСГ прикметників займають із 16-го по 22-ге місце за частотою вживання. Деякі з цих підкласів за частотою вживання мають свої особливості порівняно з іншими функціональними стилями. Детальна їх характеристика буде описана при порівнянні стилів. Так, ЛСГ прикметників „Температура” має частоту вживання 122 та обсяг 8 прикметників. Найчастотніші: *cold* (48), *hot* (30), середня частота у *warm* (18), *cool* (10), *chilly* (10).

ЛСГ прикметників „Оцінка розумових здібностей людини” з частотою 100, яка займає 17-ту позицію, містить 14 прикметників. Найчастотніші є *stupid* (36), *clever* (16), із середньою частотою *silly* (8), *smart* (12), *bright* (14). Низьку частоту мають *wise* (6), *brainless* (1), *witty* (1) та інші.

ЛСГ прикметників „За географічним положенням” займає 18-те місце з частотою вживання 81 та обсягом 16 прикметників. Найбільш уживані *Northern* (26), *Southern* (12), *Western* (10) та інші.

ЛСГ прикметників „Адміністративні, регіональні, класові розмежування” з частотою 79 посідають 19-те місце, їх обсяг складають

16 прикметників. Найчастотнішими виявилися *royal* (16), *public* (16), *local* (26).

ЛСГ прикметників „Релігія, раса” посідає 20-те місце з частотою вживання 48, яка представлена 9 прикметниками, що і складають її обсяг. Висока частота відмічена для *white* (22), *black* (14), проте більшість прикметників низькочастотні: *Catholic* (4), *protestant* (3) та ін.

ЛСГ прикметників „Швидкість”, із частотою 41 та відповідно 21-м місцем, представлена 12 прикметниками. Найчастотніші прикметники *slow* (18), *quick* (10), із низькою частотою та поодиначним вживанням *fast* (2), *fluent* (2) та інші.

Підклас прикметників „Оцінка функціональної діяльності органів та частин тіла” займає останнє 22-ге місце з частотою 12, обсяг якої складають 5 прикметників: *lifeless* (4), *unconscious* (4), *motionless* (1), *numbed* (1), *numb* (2) (див. табл. 1).

Широта сполучуваності – це кількість одиниць, з якими сполучується підклас [2, с. 64]. Широта сполучуваності є відношенням кількості сполучуваності зафіксованих ЛСГ прикметників із ЛСГ іменників до загальної кількості ЛСГ іменників. Наприклад, ЛСГ прикметників „Порівняння об’єктів з ознаками інших предметів” сполучується з 21 ЛСГ іменників, загальна кількість досліджуваних ЛСГ іменників становить 22 підкласи. Відповідно, широта сполучуваності дорівнює $21 : 22 = 0,95$.

Найбільшу широту сполучуваності 0,95 мають ЛСГ прикметників „Порівняння об’єктів з ознаками інших предметів”, „Форма, обсяг, величина”, які займають 1-ше та 3-тє місце за частотою вживання. ЛСГ „Вік, час”, яка займає проміжну позицію між ними, має 19 синтагматичних партнерів із широтою сполучуваності 0,86, що зумовлено, на нашу думку, як розбіжностями семантичних ознак, так і функціональним стилем.

Загалом, якщо проаналізувати частоту вживання та широту сполучуваності, можна зазначити, що спостерігається тенденція до зменшення частоти вживання зі зменшенням кола синтагматичних партнерів. Але, з іншого боку, спостерігається чимало невідповідностей.

Так, ЛСГ „Емоційний стан та почуття” займає 5-ту позицію за частотою вживання з 14 синтагматичними зв’язками, тоді як наступні за нею ЛСГ „Колір та яскравість” та „Вартість, значення, якість, функція” менші за частотою, але з широтою сполучуваності 0,86. Це можна пояснити тим, що ЛСГ „Емоційний стан та почуття” в художньому

стилі максимально набирає коло синтагматичних партнерів, тобто стильовий фактор сприяє розгортанню семантики ЛСГ прикметників та сполучувальної потенції і, як результат, більшій частоті вживання.

Це саме пояснення можна віднести і до ЛСГ прикметників „Поведінка та дії по відношенню до об'єкта” (частота 540) та „Зовнішність людини” (частота 483), але з меншими показниками широти сполучуваності, відповідно 0,59 та 0,41. ЛСГ прикметників „За сферою діяльності”, яка займає позицію після них із широтою 0,82 та кількістю біномів 318, має більший потенціал сполучуваності, ніж було зафіксовано в художньому стилі. Вплив стильового фактору можна простежити і в частоті вживання.

ЛСГ прикметників „Риси характеру, звички та інші властивості людини” з частотою 291 має 11 синтагматичних партнерів, а ЛСГ „Національна приналежність” із широтою 0,77 та частотою вживання 240 – 17 синтагматичних партнерів. Можна зазначити, що обидва підкласи мають досить велике коло синтагматичних зв'язків відповідно до семантики підкласів, але стильовий фактор зумовлює більшу частоту вживання саме рис характеру, звичок, тому що такі ознаки більш притаманні головним героям.

Ще одна невідповідність спостерігається між ЛСГ прикметників „За складом, матеріалом об'єкта” та „Просторова оцінка щодо протяжності, відстані, тривалості”. Обидва підкласи мають несуттєву відмінність у частоті вживання – 193 та 182, проте відмічаємо розбіжності за широтою сполучуваності (0,32 та 0,64), що спричинене незбігом семантичних ознак із підкласами іменників.

У решти підкласів спостерігається залежність між частотою вживання та широтою.

Найменший коефіцієнт широти сполучуваності мають ЛСГ прикметників „Оцінка розумових здібностей людини” (0,36), „Релігія, раса” (0,36), „Швидкість” (0,32), „Оцінка функціональної діяльності органів та частин тіла” (0,045).

Отже, найвищі показники частоти вживання мають ЛСГ прикметників „Порівняння об'єктів з ознаками інших предметів”, „Вік, час”, „Форма, обсяг, величина”, „Природний та фізичний стан”, „Емоційний стан та почуття”, „Вартість, значення, якість, функція”, „Поведінка та дії по відношенню до об'єкта”. Серед зазначених ЛСГ прикметників виділяється і висока широта сполучуваності, хоча відмічаємо численні випадки невідповідності між частотою вживання та широтою сполу-

чуваності. Визначаємо стильовий фактор, який, безумовно, впливає на частоту вживання, обсяг та широту сполучуваності. Частка його впливу буде виявлена при порівнянні художнього, публіцистичного та наукового стилів, що і стане предметом нашого наступного дослідження.

Таблиця 1

**Широта сполучуваності та кількісні характеристики ЛСГ
прикметників у художньому стилі**

ЛСГ прикметників	Широта сполучуваності	Кількість синтагматичних партнерів	Частота вживання
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
1. „Порівняння об’єктів з ознаками інших предметів”	0,95	21	1851
2. „Вік, час”	0,86	19	1178
3. „Форма, обсяг, величина”	0,95	21	1167
4. „Природний та фізичний стан”	0,82	18	961
5. „Емоційний стан та почуття”	0,64	14	809
6. „Колір та яскравість”	0,86	19	724
7. „Вартість, значення, якість, функція”	0,86	19	554
8. „Поведінка та дії по відношенню до об’єкта”	0,59	13	540
9. „Зовнішність людини”	0,41	9	483
10. „За сферою діяльності”	0,82	18	318
11. „Риси характеру, звички та інші якості людини”	0,5	11	291
12. „Національна приналежність”	0,77	17	240
13. „За складом, матеріалом об’єкта”	0,32	7	193
14. „Просторова оцінка щодо протяжності, відстані, тривалості”	0,64	14	182
15. „Інтенсивність, міра”	0,45	10	170
16. „Температура”	0,41	9	122
17. „Оцінка розумових здібностей людини”	0,36	8	100
18. „За географічним положенням”	0,45	10	81
19. „Адміністративні, регіональні, класові розмежування”	0,55	12	79
20. „Релігія, раса”	0,36	8	48

Продовження табл. 1

<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>
21. „Швидкість”	0,32	7	41
22. „Оцінка функціональної діяльності органів та частин тіла”	0,045	1	12

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Данилович О. Д. Кількісні параметри сполучуваності прикметників з іменниками в англійській пресі / Данилович О. Д. // Науковий вісник Чернівецького університету. – Чернівці, 2004. – Вип. 206-207. – С. 98-112.
2. Котелова З. Н. Значение слова и его сочетаемость / Котелова З. Н. – Л. : Наука, 1975. – 163 с.
3. Левицкий В. В. Статистическое изучение лексической семантики / Левицкий В. В. – К. : УМК ВО, 1989. – 155 с.
4. Левицкий В. В. Семасиология / Левицкий В. В. – Винница : Нова Книга, 2006. – 512 с.
5. Медникова Э. М. Сочетаемость слов и соотношения „норма языка – норма речи” : сборник научных трудов / Медникова Э. М. / МГПИИЯ им. Мориса Тореза. – М., 1979. – Вып. 145. Проблемы сочетаемости слов. – С. 32-37.
6. Райхштейн А. Д. О взаимодействии факторов сочетаемости слов : сборник научных трудов / Райхштейн А. Д. – М. : Наука, 1979. – Вып. 145. Проблемы сочетаемости слов. – С. 38-43.
7. Степанова М. Д. Части речи и проблема валентности в современном немецком языке / Степанова М. Д., Хельбиг Г. – М. : Высш. шк., 1978. – 258 с.
8. Шмелев Д. Н. Проблемы семантического анализа лексики / Шмелев Д. Н. – М.: Наука, 1973. – 279 с.
9. Leisi E. Der Wortinhalt seine Struktur im Deutschen und Englischen / Leisi E. – Heidelberg : Omele Meyer, 1952. – 71 S.
10. Helbig G. Valenz, Semantik und Satzmodelle / Helbig G. // Deutsch als Fremdsprache. – 1976. – S. 99-106.
11. Schenkel W. Zur Bedeutungsstruktur deutscher Verben und ihre Kombierbarkeit mit Substantiven / Schenkel W. – Leipzig : VEB Bibl. Institut, 1976. – 240 S.